

TREMINTINUS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 16 (157)

1995 m. balandis

Velykas prisiminus

Gržus iš gulago, teko gyventi Karaliaučiuje (Kalinin grade). To miesto tolinojo plaukiojimo ir karininkijos kontingentas tada mito iš turaus, nes parduotuvės buvo tuščios, o turaus halėje nuolubų iki grindų kabojos skerdienė. Lietuviai iš Suvalkijos, Žemaitijos tame turguje neblogai pelnėsi.

Ir štai vieną Velykų sekmadienį turaus halė tuščia-tuštutėlė. Karaliaučius pasipiktines- kaipgi tie lietuvių dar kažkokias Velykas šventi sumanė!

Filosofuoti mėgstas kaimynas Jurka piktindamas aškinė: kiekviena tauta turi savo paskirtį-vienai lemta Berlynus imti, kitakiaules šerti. Tai salygoja natūraliai sovietinę tautų draugystę ir sugyvenimą, o visokios Velykos- tai prietarai, atgyvena, trikdanti normalų gyvenimo ritmą.

Tada jam pasakiau: "Atmink, dar pamatyti, ką ši tauta parodys". Tik laħai gaila, kad tasai ruselis Jurka jau nieko pamatyti ir išgirsti nebegali, žuvo nuo alkoholizmo per eilini baltosios karštligės prie puoli.

Įdomu, kaip dabartinis Karaliaučiaus karininkijos ir tolimojo plaukiojimo kontingetas filosofuoja? Ar tebevykdo "savo žemėse". Kaukaze, Tadžikistane (kur ten-berlynai...) istorinė misija? Tikriausiai. Per Nepriklausomą Lietuvą tranzitu prasmukdami.

O kiauliaganių (svinopasov) tauta tikrai neėmė nei Berlyno, nei Kremliaus. Užteko Sajūdžio deputatų Maskvoje ir Kovo 11-osios, istorijos valandai išmušus. Sovietų imperiją vėl bandoma tautų krauju lipdyti. Tokia skaudi Berlynas ir Grozno šтурmuotojų istorinė paskirtis.

Jurkos "paneigtos" "visokios Velykos" šiandien - Kristaus Meilės ir tautų Priskėlimas- gaudžiai visais varpais.

Tik labai liūdnā ir baisu, kad tie Varpai dar negali nustelbtį šarvuocių kriokimo, bombonešių kauksmo. Nepajégia né "laisvojo pasaulio" varpai skambeti garsiau už Čečenijoje skerdžiamu nekaltu žmonių aišmanas.

Irena SMETONIENĖ
Marijampolė

Devynios svetimosios nuodémės

Kelias dienas prieš Velykas skaitydama malda knygę, žvilgsniu sustojau prie užrašo: "Devynios svetimosios nuodémės". Skaičiau neatsitraukdama, padėdavau maldaknygę, vėl imdavau į rankas. Lyg kokia nematoma jėga, lyg magnetas traukė prie šio užrašo. Pagaliau nušvito mintis: "Štai atsakymas, kodėl Sajūdis pralaimėjo". Prieš mane guli téuko maldaknygė, išleista 1931 02 27 Vilniuje. Téukas ją turėjo tarnaudamas Nepriklausomos Lietuvos kariuomenę. 59 puslapyje juodu ant balto parašyta: "Devynios svetimosios nuodémės": 1. Liepimas ką pikta daryti. 2. Patarimas ką pikta daryti. 3. Leidimas ką pikta daryti. 4. Kito pagyrimas ką pikta darant. 5. Kitam padėjimas ką pikta daryti. 6. Prisidėjimas ką pikta daryti. 7. Tylėjimas kitam ką pikta darant. 8. Kito nesulaikymas ką pikta darant. 9. Vogtų daiktų pasidalijimas ar jų slėpimas".

Kiekviena valstybė turi kariuomenę. Ji prisieka aukotis dėl savo Tėvynės ir Tautos. Tai šventa pareiga. Lietuvos komunistai papildė daug svetimųjų nuodėmių: padėjo Sovietų sąjungos komunistams nuginkluoti Lietuvos kariuomenę, be tautos sutikimo Lietuvą aneksuoti, iutraukti į SSSR sudėtį, padėjo sudaryti nekaltu žmonių sąrašus trémimui į Sibirą. Vedžiojo enkavedistus po butus, rinko žmones ir padėjo juos grūsti į gyvulinius vagonus. Persekiuoja bažnyčią ir sugrižusius tremtinius. Oabar šaltakraujiskai aiškinama: "Buvo tokie laikai, mus privertė..." O juk tai nusikaltimas prieš Dievą ir Tautą.

Buvo aiškinama, kad reikia krikščioniškojo nuolankumo ir atlaidumo. Taigi Sajūdis susidraugavo su komunistais. Krikščioniškasis nuolankumas ir

svetimosios nuodémės - skirtinių dalykai. Už nuodémės reikia atgailauti, kad Dievas ir Tauta ateistų, bet ne primesti savo kaltę kitiems. Tai irgi nuodémė. Sajūdis ir kiti kaltino Ribentropą ir Molotovą. Po šia skraiste pasislėpė tikriji kaltininkai, vykdę svetimąsias nuodėmes. Ribentropo ir Molotovo paktas - tik sąmokslas, kurių karas metu pasitaiko daug. Lietuvos valdžia turėjo atmesti visus grasinimus. Kariuomenė turėjo ginti Lietuvą, nors ir nelygios buvo jėgos. Kariuomenė turėjo aukotis, nes davė priesaiką. Tai buvo šventa jos pareiga. Lietuvos komunistai išdavė Tėvynę ir Tautą. Darydami svetimąsias nuodėmes, jie su SSRS komunistais žudė lietuvių tautą.

Labai aišku, kodėl KGB archyvą taip puolė perimti LDDP: juk tai jų tévų ir bendražygių nusikaltimai, juodas jų šešelis. Mums tas jų kraitis reikalingas tik teisingumo tvirtovei pastatyti, kad niekada nepasikartotų tokia baisi tragedija ir nesakytume tų bereikšmių savignos žodžių: "Buvo tokie laikai", "atėjo tokie laikai", "praejo tokie laikai". Kiekvienas už savo nuodėmes turi atgailauti. Būkime teisingi, ir Dievas mums padės, ir Tauta nenusigréš. Turime kaltinti prieškarinius komunistus, kad jie pražudė lietuvių tautą. Per juos nekaltu žmonių kaulais nuklotas Sibiras ir SSRS šiaures pakrantės. Tai didžiulis aukuras, ant kurio varan Lietuvos komunistų gerovės paaukota lietuvių tauta. Neturime teisės šito pamiršti.

Margarita TIKUŽYTĖ
Jonava

Šv. Velykos buvusiuose KGB rūmuose

Kristaus Priskėlimo šventę čia antrą kartą susirinko šventi buvę politiniai kaliniai, tremtiniai, Seimo nariai. Daugelis iš jų ilgus metus praleido tardymo kamerose, iš čia juos vežė į koncentracijos stovyklas. Ne visiems buvo lemta grižti į Tėvynę.

Visus pasveikino ir maldą kalbėjo mons. A.Svarinskas. Seimo nariai B.Gajauskas, P.Jakučionis prisiminė tolimus laikus, kai per šv. Velyką šventę buvo atskirti nuo tėvynės ir šeimos. Buvusi politinė kalinė S.Giedraitienė papasakojo apie šv. Velykas Balchašo moterų lageryje. Labai nuotaikingai kalbėjo mons. A.Svarinskas. Skambėjo giesmės, dainos, primenančios skaudžią praeitį. Čečenijos atstovė Sajeva pasakojo apie savo tautos kovą dėl laisvės, apie pasiryžimą testi kovą iki pergalės. Kalbėjo G.Uogintas, Seimo nariai A.Endriukaitis, I.Uždavinyas.

Kaip akimirka prabėgo dvi valandos, o kalbos vis nesibaigė. Žmonės skirstėsi vėlai vakare, spėliodami, kur švęs kitą Kristaus Priskėlimo šventę.

Balys GAJAUSKAS

KGB rūsiuose konfliktas tesiasi

Aktas

Mes, žemiau pasiraše, Jonas Paulauskas, Antanas Kivylis ir Angelė Večerkauskienė surašėme šį aktą, kai p.V.Brandišauskas su trimis policininkais prieš mus panaudojo smurtą.

Balandžio 20 dieną V.Brandišauskas nebuvo mūsų budėtoju įleistas į KGB rūmuose esančias archyvų patalpas. Tada jis apie 15 val., pasikvietęs savo draugus-tris policininkus, panaudodami jėgą (nustumdė budėtojus nuo jėjimo į archyvus) įsiveržė į archyvų patalpas.

Pareiškiame, kad jėgos naudojimas pasitelkiant policiją prieš budinčius senus žmones, buvusius politinius kalinius ir tremtinius, gali turėti rimtų padarinių.

Siūlome LPKT sąjungos prezidentui p.B.Gajauskui kreiptis į vidaus reikalų ministrą ir prašyti uždrausti policijai kištis į protesto akcijos vidaus reikalus ir naudoti smurtą. J.Paulauskas, A.Kivylis, A.Večerkauskienė Vilnius

1995m. balandis

TREMINTINYS

Nr. 16 (157)

2

Kaip žlugdoma Lietuvos ekonomika

Sėdintys prie Lietuvos valstybės vairo vyrai (A.Šleževičius, E. Vilkelis, Veselka ir kiti) spaudos konferencijoje, per televiziją ir radiją bei spaudoje giriši, kad jie su LDDP kadrais gerai sutvarkė Lietuvos reikalus, stabilizavo ekonomiką, tad kviečia visus džiaugtis "laimėjimais" ir atsisakyti referendumų ekonomikos klausimais bei dėl priešlaikinio Seimo paleidimo. Jie giriši ir svečiose šalyse, kad Lietuvoje viskas gerai, o jei kas ir ne taip, kompartija už tai neatstaungia. Gaila, kad Vakaruose yra daug nežvalgių politikų (kaip pas mus kaimo bobučiu, išrinkusių dabartinį prezidentą). Lietuvos žmonės savo kailiu jaučia tikrą padėtį, kuri kasdien blogėja.

Senesni žmonės žino, kad Lietuva prieš Antrajį pasaulinį karą eksportavo bekonus (iš Anglijos), lašinines kiaules (iš Vokietijos), daug sviesto, gaudavo milijonines valiutos pajamas. (Todėl ir litas buvo vertinamas.) Dabar Lietuva Vyriausybei leidus gyvulininkystės produkciją perka iš užsienio. 1993m. pabaigoje ir 1994m. pradžioje vien Kauno valstybinis mėsos fabrikas nupirko 770 tonų kiaulienos. Tai daroma siekiant sužlugdyti Lietuvos žemės ūkį. Kiaules mūsų ūkininkai ir bendrovės vengia auginti, nes žemos kainos. Grūdus irgi valstybė supirkine ja pusdykiai, o brangiai perka iš kitų valstybių. Ko verta tokia Žemės ūkio ministerijos politika ir agrarinio komiteto veikla?

O pramonė, "prichvatizuojama" investicinių akcinių bendrovų bei fizinių asmenų grupių, merdi, darbininkai po keletą mėnesių laukia atlyginimo, biudžetas nesulaukia mokesčių. Vyriausybė skundžiasi, kad biudžetas tuščias, tačiau ji pati ir žlugdo ji, daugelį įmonių atleidama nuo mokesčių. Štai 1993m. rugsėjo 17d. nutarimu Nr.713, pasirašyta A.Šleževičiaus ir E. Vilkelio, 72 įmones

atleido nuo mokesčių bei delspinigų mokejimo. Tarp jų - Kauno įmonės: "Metolas", "Sanitas", "Stumbras", "Drobė", "Banga", "Elektra" ir kitos. Iš kiekvienos jų neišreikalauta sumokėti i biudžetą po keletą milijonų litų. Vyriausybė pjauna šaką, ant kurios pati sėdi. Bet sau algas išsimoka. Jei biudžete nėra, pasiskolina iš užsienio. Bet ar turi Vyriausybė teisę leisti įmonių direktoriams nevykdinti įstatymų? Gal ji ne įstatymais vadovaujasi, o LDDP įstatais? O gal jie gaili LDDP našrių, sėdinčių įmonių direktorių kėdėse?

Net ir vaistinės privatizuotos ne pagal privatizavimo įstatymą, o didinant akcinį kapitalą iš savo pelno, kuris sudaro dėl nepaprastai didelių vaistų kainų. O vaistų kainas nustato Sveikatos apsaugos ministerija, kuri yra uždraudusi pardavinėti vaistus pigiau negu jos patvirtintomis kainomis. Dabar vaistinės didelių pelnų gauna iš ligonių kišenės ir, jų pavertusios akcinių kapitalu, persiregistroja kaip uždarosios akcinių bendrovės. Kitaip pasakius, vaistines nuperka ligoniai savo pinigais ir padovanoja vaistinių darbuotojams.

Vyriausybės vyrai veršlena, kad liko daug nepanaudotų investicinių čekiu, o turto neprivatizuoto liko mažai. Tai kodėl neištasio klaidų?

"Prichvatizacija" tebevykdama, ir dar giriama, kad privatizacija vyksta normaliai (taip porina Veselka per radiją).

O kodėl nesidomima nusikalstama veikla A.Klimaičio firmos, įkurto (Prunskienei palaiminus) Hamburge už Lietuvos valstybinių įmonių kapitalą? Apie jos veiklą VKD kontrolieriai suraše daug aktų, bet jie ramiai guli Generalinėje prokuratūroje, nes A.Klimaitis-LDDP prezidiumo narys - neliečiamas asmuo. Ar dovanojome jam Lietuvos valstybinių įmonių įneštas ton bendrovėn valiutines lėšas?

Stanislovas GVILDYS

Švento Kazimiero dieną per Sąjūdžio delegatų konferenciją Vilniuje vienas šviesuolis siūlė būdus, kaip išbrissti iš vargo. Anot jo, esas vienintelis būdas - pritraukti užsienio kapitalą. Kitaip sakant, reikių dar sparčiau didinti Valstybės skolas.

Po savaitės, kovo 11d., iškilmingame Seimo posėdyje LDDP frakcijos pirmininkas G.Kirkilas piršo pakeisti LR Konstitucijos 47 straipsnį, įvesti klausulę, kuri įgalintų Lietuvos valstybės žemę pardavinėti užsienio piliečiams ir organizacijoms.

Žemę perleisti užsieniečiams galima dviem būdais: jiems suteikiant žemės nuosavybės teisę arba šios teisės nesuteikiant suteikiant žemės valdymo ir naudojimo teisę. Nuosavybės teisė suteikiama žemę dovanant ar parduodant, o valdymo teisė - išnuomojant už rentą ar

Kaip atsikratyti pagundos atsikratyti nuosava žeme

už tam tikrus įsipareigojimus (pvz., skleisti moksłą, religiją, mokyti ūkininkauti ir t.t.).

Reikėtų priminti, kad prieškarinės laisvosios Lietuvos nė vienoje konstitucijoje, nė viename įstatyme, nė vienoje sutartyje su užsieniu nebuvė net užuominas apie galimybę žemę parduoti užsienio piliečiams. Nė vienas prezidentas - nei A.Smetona, nei A.Stulginskis, nei K.Grinius - to nesiūlė. Priešingai, M.Krupavičiaus Žemės reformos įstatymo 66 straipsniu kategoriskai draudė žemę parduoti užsienio piliečiams. Konvencijoje su Latvija dėl valstybinių sienu nustatymo buvo aptartas vienas atvejis, kai latvių ūkininko žemė liko Lietuvos teritorijoje, o lietuvių - Latvijoje. Buvo

susitarta tų žemių savininkams leisti naudotis svetimos valstybės teritorijoje esančios žemės vaisiais (nusišenauti pievas, nūsiimti javus), ir tik dvejus metus. Per ši laiką ūkininkai priėmė savo sklypus parduoti tos valstybės piliečiams, kurioje žemė buvo.

1937m. Vokietija prisipryrusi siūlė Lietuvai pasirašyti sutartį, kuri lietuviams leistų pirkti dvarus Vokietijoje, o vokiečiams - Lietuvoje. Mūsų vyriausybė atlaikė Vokietijos spaudimą ir šito pasiūlymo nepriėmė, nes ji suprato ši apgaulingą politinį manevrą - sudaryti palankias sąlygas kolonistų antplūdžiui. Taigi ne Konstituciją "reformuokime", ne Tėvynės žemę išpardavinėkime, bet įveskime

tvarką savo namuose: nežlugdykime ūkinės iniciatyvos nepakeliamais mokesčiais; kapitalo investitorius kvieskime, bet

žemę jiems skirkime ilgalaikės nuomos sutartimis su palankia nuoma. Tegu atvyksta ir išvyksta laisvai, kada tik panorės.

Tiems, kurie geidžia taisityti Konstitucijos 47 straipsnį, noriu pareikšti užuojautą dėl jų ekonominių politikos nuovokos deficitu. Jų ketinimai greičiau parodo sovietinės mokyklos profesorių išugdytą ūkio politikos sampratą, kuri veda į Lietuvos Respublikos bankrotą. Juk tai primena feodalinę Čičinsk epochą, kai po užsienius besirankydami plikbjoriai, prasisokinė, prasikortavę, nusigérę ir nusigyrė, už skolas išpardavinėdavo žemes, o jų dvarai bankrutuodavo.

Aleksandras BARAKAUSKAS
Palanga

Klausiate - Atsakome

1949m. ištrema, Sibire ištekėjau. 1956m. Irkutsko srt. Bajanda jaus raj. Chogoto k., gimė sūnus Vytautas Kudelis. Tais pačiais metais buvau reabilituota ir grįžau į Lietuvą.

Mano reabilitacijos pažymėjime sūnaus pavardės nėra, nes jis nebuvo ištremtas. Turiu ir dukrą Mariją Kudelytę Milaševičienę. Ji gimė jau man grįžus į Lietuvą, 1957m. vasario mén.

Ar sūnus gali vadintis tremtiniu ir pretenduoti į tremtiniam taikomas lengvatas (dėl nemokamų vaistų, vėliau - dėl pensijos skyrimo ir kt.). Jei taip, kur reikia kreiptis ir kokius dokumentus tvarkyti.

Būsiu dékinga už atsakymą.

Teresė GREIČIŪTĖ

Alytus

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992m. sausio 11d. nutarimo Nr.19 papildymo

Siekdama patikslinti, kurie asmenys turi teisę naudotis buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniam bei jų šeimų nariams numatyta valstybės parama, ir pritardama Pasaulio lietuvių bendruomenės atstovų suvažiavimo, įvykusio 1994m. liepos 1-4d. Anykščiuose, rezoliucijai, Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutaria:

Papildyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992m. sausio 11d. nutarimą Nr.19 "Dėl Politinių kalinių ir tremtinų bei jų šeimų narių sugrįžimo į Lietuvą bei aprūpinimo butais ir darbu Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos metmenų" (Žin., 1992, Nr.11-286) šiaisiai 4 ir 5 punktais:

4. Nustatyti, kad valstybės parama turi teisę naudotis:

4.1 politinių kalinių, tremtinų, asmenys, pasitraukę iš Lietuvos nuo represijų, jeigu jie pateikia kompetentingų valstybinių institucijų išduotą archyvinę pažymą apie reabilitaciją arba įtraukimą į trėmimo sąrašus;

4.2 politinių kalinių, tremtinų, asmenų, pasitraukusių iš Lietuvos nuo represijų, vaikai neprilausomai nuo jų gimimo datos, gimimo ir gyvenamosios vietos už Lietuvos teritorijos ribų, jeigu jie pateikia kompetentingų valstybinių institucijų išduotą tėvų vardu archyvinę pažymą apie reabilitaciją arba įtraukimą į trėmimo sąrašus ir giminystės ryši liudijančius dokumentus - gimimo liudijimą bei dokumentus apie pavardės pakeitimą.

5. Suteikti teisę šiuo nutarimu sudarytai komisių spręsti paramos teikimo gržantiems į Lietuvą nuolat gyventi politinių kalinių ir tremtinų vaikaičiams - asmenims su negalia ir našlaičiams klausimus".

Ministras Pirmininkas Adolfas ŠLEŽEVICIUS, Socialinės apsaugos ir darbo ministras Mindaugas MIKAILA

Teisingumo ministro J.Prapiesčio atsakymas LPKTS prezidentui B.Gajauskui

Informuojame Jus, kad asmenys, įrašyti į trėmimo sąrašus, turi tokias pačias teises kaip ir tremtiniai. Tai numatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992m. sausio 11d. nutarimo Nr.19 "Dėl politinių kalinių ir tremtinų bei jų šeimų narių sugrįžimo į Lietuvą bei aprūpinimo butais ir darbu Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos metmenų" (Žin., 1992, Nr.11-286; 1994, Nr.76-1439) 4 punktu, pagal kuri Valstybės parama turi teisę naudotis politinių kalinių, tremtinų, asmenys, pasitraukę iš Lietuvos nuo represijų, jeigu jie pateikia kompetentingų valstybinių institucijų išduotą archyvinę pažymą apie reabilitaciją arba įtraukimą į trėmimo sąrašus.

Tikiu geresne

ateitimi

Esu nuolatinė "Tremtinio" skaitytoja. Ši laikraštį prenumeruoju ir savo vyresniajam sūnui, gimusiam Sibire. Mano vyras, kaip ir aš-tremtinys. Susituokėme Krasnojarske. Sibire atsidūrėme 1948m. gegužės 22d., bet manės tai nepalaužė. Mes, patyrusieji nepelnytas skriaudas, turime didžiausią turtą - Tikėjimą, Meilę ir Viltį. Iškėsime ir šiuos Lietuvai sunkius laikus. Tikiu, kad Tauta sulaiks geresnio gyvenimo, tačiau reikia išsirinkti geresnę valdžią.

Janina CIBIENĖ

Anykščių raj.

Ažuozeriai

Parlamentinės komisių nenorima sudaryti

Balandžio 19d. spaudos konferencijoje konservatorių frakcijos seniūnas A.Kubilius, kalbėdamas apie "Respublikos" laikraštyje aprašomas SSKP-LKP-LDDP turto dalybas, pažymėjo, kad LDDP nebando paneigti paskelbtųjų teiginių. Jis paklausė auditorijos: "Jei tokią informaciją galėjo surinkti A.Kvedarienė ("Respublikos" žurnalistė, red.), tai kokią informaciją gali surinkti, ar jau šiandien ja disponuoja, struktūros, bandančios modeliuoti politinių įvykių raidą Lietuvoje?.. Ar publikacijos apie akcinę bendrovę "Lukė", kur irgi iškyla buvusio LKP CK veikėjo P.Imbraso, kitų eiliui A.Šleževičiaus giminičių pavardės, nėra susiję su "Klunu"? Kokie pinigai buvo įsuktiname biznyje, įsigyjant "Aurabanko", o gal ir "Vilniaus banko" kontrolinius akcijų paketus? Kodėl po publikacijų "Kla-

nas" pirmieji partijos garbę ginti atbėgo G.Kirkilas ir J.Bernatoniš, abu buvę funkcionieriai ir A.Navicko bendardarbiai Centro komitete, o šiandien, atrodo, neprasti bizneriai - vienas valdo "Naktigonių" parduotuvių tinklą Lietuvoje, kitas susijęs su "Ekspreso" banku?

LDDP atsisakymą Seime sudaryti parlamentinę komisiją šiam reikalui tirti A.Kubilius pavadino politine savižudybe. Tokios komisių sudarymas LDDP būtų dar pavo jingesnis, nes tai palieptų ne tik politinius jų interesus, bet ir visiškai konkretius turtinius interesus. Jau 50 Seimo narių pasiraše reikalavimą, kad šis klausimas būtų įtrauktas į Seimo darbotvarę. Seimo dauguma nepritarė konservatorių projektui. Seimo narys A.Kubiliaus nuomone, šią istoriją kompleksiškai ištirti galėtų tik parlamento komisija.

Edmundas SIMANAITIS

I laipsnio valstybinės pensijos 1995m. balandžio 14d. LR Vyriausybė I laipsnio valstybines pensijas paskyrė šiemems asmenims:

Ramučiui Balčiūnui- dirigentui; Viktorui Barkalaiai- lengvosios atletikos treneriui; Jonui Biržiškiui- inžinieriui; Juozui Bulovui- visuomenės veikėjui; Leokadijai Diržinskaitei-Piliušenko- visuomenės veikėjai; Marijonui Giedriui- artistui, režisieriu; Jonui Griniui- kino operatoriui; Gintautui Iešmantui- visuomenės veikėjui; Vaclovui Intai- unikalių akmenų muziejaus Mosėdyje įkūrėjui; Vytautui Kleizai- gydytojui; Reginai Kulikauskienėi- istorikei; Enrikui Kunavičiui- baleto artistui; Vytautui Laurušui- kompozitoriu; Algimantui Masiuliui- aktoriui; Akvilei Mikėnaitei- meno tyrininkui; Jokūbui Minkevičiui- visuomenės veikėjui; Adai Nasvytienei- baleto artistei; Vaciui Reimeriui- poetui; Mykolui Poznanskui- visuomenės veikėjui; Jurui Poželai- mokslininkui, visuomenės veikėjui; Bronislovui Šešplaukiui- inžinieriui statybininkui; Tomui Šernui- muitininkui, 1991m. liepos 31d. sužeistam Medininkų muitinėje; Vytautui Šumakariui- inžinieriui, visuomenės veikėjui; Pranui Tamošaičiui- birbyninkui, kompozitoriu; Algimantui Povilui Taurui- visuomenės veikėjui; Albinui Zorskui- inžinieriui; Algirdui Žukauskui- mokslininkui.

Nelabai gausus būrys jonaviečių, daugiausia moterys, nuoširdžiai sutiko svečius, agentūros "Visos Lietuvos vaikai" vadovę Eleną Kubilienę, visuomenėi gerai žinomą kaip Vaikų sodybos Valakampiuose Mamą ir šeimininkę, ir vokiečių verslininką Arnoldą Willnat iš Frankfurto prie Maino, organizacijos "Vaikai Lietuvoje" pirmininką. Svečio tėvai ir seneliai yra lietuvių kilmės, nuo Gumbinės. Deja, svečias, lankydamas savo tėvų ir protėvių žemėje, nerado nei trobesių, nei kapų pėdsakų. Viskas barbariškai sunaikinta. Jonavietė Irena Jakštienė, UAB "Gerdara" direktoriė, ėmėsi iniciatyvos ir Jonavoje įsteigė grupę, kuri rūpintusi vaikų globa. Viešnia iš Vilniaus E.Kubilienė iš principo nėra susistačiusi prieš Lietuvos kūdikių įvainimą svetimtaučių šeimoje, tačiau "jei vaikas gimė po šiuo žvaigždynu, tai jis čia turi ir likti. Vaikai dažnai lieka be

Politiniai kaliniai ir tremliniai gydysis "Raudonojo kryžiaus" ligoninėje

Lietuvos politiniai kaliniai ir tremliniai atsisakė gydymosi buvusioje sovietinės okupacijos kariuomenės ligoninėje Vilniuje, Sapiegos gatvėje. Šioje ligoninėje gydomi daug sovietinių laikų karo veteranų.

Politiniai kaliniai ir tremliniai pareiškė, kad yra amoralu versti juos gydymis vievoje palatoje su okupantu ar jo pakalikukolaborantu. Tai būtų sunkus psichologinis krūvis žmonėms, kovoju siems su okupacija ir daug iškentėjusiems ir nuskriausiams sovietmečiu.

Politiniai kaliniai ir tremliniai dekoja už gerą valią Lietuvos sveikatos apsaugos ministriui p.A.Vinkui ir Vilniaus universitetinės "Raudonojo kryžiaus" ligoninės vyriausiajam gydytojui p.G.Degučiui, sutikiusiems politinius kalinius ir tremlinius priimti gydymis Vilniaus universitetinėje "Raudonojo kryžiaus" ligoninėje. Šioje ligoninėje dirba daug aukštostos kvalifikacijos specialistų, veikia įvairių profilių skyriai.

Jeigu jums reikia medicininės pagalbos arba profilaktiškai patikrinti sveikatą, galite kreiptis į Vilniaus universitetinės "Raudonojo kryžiaus" ligoninės priėmimo skyrių. Atskiras nukreipimas nereikalingas. Priimama darbo dienomis nuo 9 iki 14 val., skubi medicininė pagalba teikiama ištisą parą.

Ligoninės adresas: 2001 Vilnius, Žygimantų g.3 (netoli Gedimino aikštės). Telefonai pasiteirauti:

Vyriaus. gydytojas- 629127;
Priemimo skyriaus vedēja- 626638;
Priemimo skyriaus gydytojas- 616258.

Su savimi reikia turėti pasą ir teisių atstatymo (arba reabilitavimo) pažymą, arba politinio kalinio, tremlinio ar rezistenčio pažymėjimą.

Nuo geležinkelio ir autobusų stoties į ligoninę reikia važiuoti antrojo maršruto troleibusu, išlipti stotelėje "Gedimino aikštė".

"Raudonojo kryžiaus" ligoninėje jūs esate laukiami- jums bus suteikta kvalifikuota medicininė pagalba.

A.STASIŠKIS

Vaikai- visos Lietuvos rūpestis

tėvo ir motinos, bet jie visada turi Tėvynę". Ji dabar auginanti 28 vaikus. Tai bent šeima! Svarbiausia žiūréti į vaiką, kaip jis žmogutį, visada labiausiai troštantį motinos meilės, tėviškos globos, namų židinio šilumos. Svarbu imtis šio darbo ir būti atkakliam. "Jei eini teisingu keliu- aplinka nelieka abejinga". Ponas Arnold Willnat (pavardės lietuviška kilmė tikrai neturėtų kelti abejonių) teigė, kad negatyviai kalbėti apie beglobį vaiką, apie nusenusį žmogų, apie invalidą yra visiškai nepriimtina. "Įveikdami Dievo siunčiamus sunkumus, einame tobulėjimo keliu, todėl reikia mastyti kitaip ir gyventi kitaip- rūpintis ne vien savi mi, o nuolatos stengtis padėti artimui". Svečias yra parengę straipsnį apie ap-

verkinę socialinę padėtį Lietuvoje. Išgyvenęs metus mūsų šalyje, pavažinėjęs po miestus ir kaimus, jis neprarado entuziazmo ir aktyviai remia agentūros "Visos Lietuvos vaikai" (anksčiau- "SOS vaikai") veiklą. Jo galva, padėtis Lietuvoje nėra labai prasta. Yra kur kas baisesnių vaizdų. Neseniai Vilniuje jis demonstravęs nuotraukas apie badaujančius Afrikos vaikus. Žiūrovai buvo pasibaisėję. Svečias spėjo įsitikinti, kad mūsų visuomenėje labai iškerotę savanaudiškumas, ir dabartinė lietuvių karta, užaugusi sovietmečio sąlygomis, dar negreit išsivaduos iš šios didelės ydos." Dar ir šiandien per daugelį socialinės paskirties įstaigų be-

Seimo Opozicijos atstovė spaudai R.Rastauskiene pranešė, kad nuo balandžio 19d. TS(LK) pirmininko pavaduotojas M.Laurinkus dirbs kaip etatinis partijos darbuotojas. Be einamųjų pareigų, jis gauna dar ir politinės tarybos sekretoriaus pareigas. M.Laurinkus dirbo G.Konopliovo "Tauro" banke. Dabar profesionalaus politiko pareigos TS(LK) partijoje bus grindinė ir vienintelė M.Laurinkaus darbo vieta.

Prof. V.Landsbergis, komentuodamas Kaišiadorių apygardoje įvykusį Seimo nario rinkimų rezultatus, pasakė, kad LDDP pasinaudojo visais priviliumais, kuriuos teikia buvimas valdžioje. Buvo pasiusta daug valdininkų, atitraukiant juos nuo tiesioginio darbo, naudotasi valstybiniu transportu. Profesoriaus nuomone, žmonės dar kartą patikėjo, kad "valdžia duos gėrybių".

Seimo narys A.Endriukaitis paraše Europos Parlamento pirmininkui p.Klaus Haensch raštą, kuriame kritikuojamas Europos Parlamento 1995m. kovo 16d. pareiškimas Čečėnijos reikalui. Teigiama, kad kreipimasis į Rusiją reiškia "ne čečėnų tautos interesų ir pažeistų teisių, masinių žmogaus teisių pažeidimų ir žudynių bei griovių pasmerkimą, o bailų ir neprincipingą pataikavimą neregėtam genocido aktui... Blaugiausia tai, kad Rusija tik barama, bet niekas nedrįsta pareikalauti visapusiškos Rusijos atsakomybės".

Balandžio 21d. didžiųjų ir kurortinių miestų merais dalyvavo pasitarime, surengtame Prezidento ir Premjero iniciatyva. Prezidento A.Brazausko nuomone, svarbiausia problema- mokesčių surinkimas. Buvo tariamas ir dėl savivaldybių teisių išplėtimo, dėl biudžeto sudarymo, dėl apskričių ir miestų turto pavidalių. Rajonų savivaldybių merus ypač jaudina materialinių išteklių, patalpų, etatų ir mokos fondo dalybos (pagal Vyriausybės nutarimą Nr.451). Kauno apskrities mera planuoja tuos reikalalus aptarti su apskrities valdytoju. Prezidentas pažadėjo artimiausiu metu susitikti ir su rajonų savivaldybių merais.

Balandžio 25d. sukako penkeri metai, kai buvo įkurtas Krašto apsaugos departamentas. Karo akademijoje prasidėjo renginiai šiai datai paminėti. Kaip žinoma, Krašto apsaugos sistemos atkūrimo pagrindus padėjo buvę LPKTS pirmininkas AT deputatas Audrius Butkevičius.

Rusijos premjeras Černomyrdinas pasiūlė taikos derybas Čečėnijos atstovams. Pasiūlymą nutraukti ugnyi be jokių išankstinių sąlygų kai kurie apžvalgininkai vertina kaip tikruosius tikslus maskuojančią manevrą. Šiuo "taikdarišku" mostu siekiama parodyti gausiens Maskvos svečiams, kad Rusijoje klesti demokratija. Apie pus miliono pabėgelių, apie dešimties tūkstančių nužudyti civilių gyventojų, apie totališkai sugriaustus miestus ir sudegintus kaimus neužsimenama. Tai Rusijos "vidaus reikalas".

"Visos Lietuvos vaikai" vadove E.Kubiliene ir Arnold Willnat

maž neįmanoma pagelbėti labdara iš Vakarų. Per dvi keturias savaites personalas pradangina beveik visą labdarą. Prieš porą dienų lankémės viename 300 vietų valstybiniame vaikų gydymo centre. Ten nebuvo nei stalų įrankių, nei stik-

(nukelta į 4psl.)

1995m. balandis

TREMINTINYS

Nr. 16 (157)

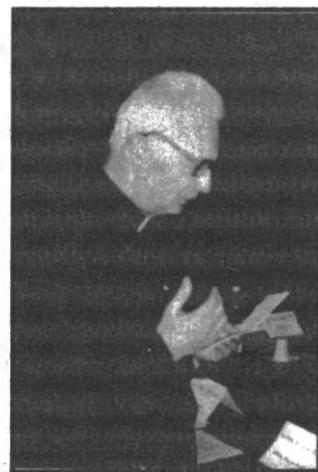
4

Vaikai – visos Lietuvos rūpestis

(atkelta iš 3 psl.)
linių. Viskas buvo "išdužę". Tai vis sovietmečio blogio palikimas siekiama naudos sau, pažidžiami silpniesniojo interesai, nepaisoma etikos normų... Vaikurose etikos taisykles pripažista didžioji gyventojų dalis. Lietuva niekada netaps Vakarų Europos dalimi, neturės ateities, jeigu su šiuo moraliniu nuosmukiu nebus nuolatos kovojama finansinėmis ir policinėmis priemonėmis, jei Lietuvos politikai nesiims remti ir stiprinti pažangiajų visuomenės jėgų. Esu įsitikinęs, kad didžiąja politika daro Dievas, ir kiekviena valstybė turi tokią valdžią, kokios verti jos žmonės".

Jonavos moterys įsteigė iniciatyvinę grupę. Rasis ir čia po-

Lukiškių kalejimo kapelionas kun. P.Sabaliauskas

nios E.Kubiliénės pasekėjų. Tačiau reikalo esmė yra kur kas sudėtingesnė. Kovo pradžioje teko dalyvauti konferencijoje, kur buvo nagrinėjamos nusikalstamumų didėjimo priežastys. Manau, kad verta atidžiai įsiplausyti į žilo garbaus kunigo Luko kalėjimo kapeliono Pranciškaus Sabaliausko žodžius apie tame kalėjime kalinaus vaikus. "Blogybų kėlimas viešumon vienus prislegia, kitus, jei nepaskatinia blogiui, tai ir neatbaido nuo jo. Nepilnamečių žiaurumą sunku įsivaizduoti. Jie įtrau-

kiami į suaugusiųjų piktus darbus, o jų išmokę pranoksta savo mokytojus... Valstybei nelengva surasti sąžiningų valdi-

ninkų, kai visuomenėje dora yra smukusi. Paklausiai kolonių nepilnamečių, kokie filmų įdomūs. Jie atsakė, kad siaubo, sekso ir komedijos", - kalbėjo kunigas. Jis pateikė vertus nuodugnios analizės 159 nepilnamečių nusikalstelėlių apklausos rezultatus. Sąmoningai nusikalstamus įvykdė 47 proc. apklaustųjų. Net 54 proc. nusikalstamus padarė girti! Negalvojo apie paškmes 62 proc. Nusikalsto ne turėdami ką valgyti - 13 proc., neturėdami kuo apsirengti - 19 proc., norėjo įsigyti pinigų - 68 proc. Net 69 proc. vaikų pasakė, kad visa atsakomybė už jų padarytus nusikalstamus turėtu tekti jų tévams. "Teismai morališkai žlugdo nepilnamečius. Kartais teismas atidedamas tris keturis kartus. O jaunuolis sėdi metus, kartais iki dvejų metų. Čia per tą laiką jie daug ko išmoksta... Vienus kažkieno ranča greitai išveda į laisvę, o kitiem reikia mėnesius laukti, kad būtų bent pirmą kartą apk-

Apvalus stalas "Nusikalstamumo didėjimas ir kovos su juo strategija"

laustas. Į kalėjimą patenka jaunuolių, kuriuos ne bausti, o auklėti reikia. Ir valstybei mažiau kainuotų, ir žala būtų mažesnė, negu laikant kalėjime ar kolonijoje. Nepilnametį už nusikalstamą reikėtų bausti ne kalėjimu, o paromis, atliekant bausmę poilsio dienomis, neatitraukiant nuo mokyklos ir darbo. Įstatymų kūrėjai, griežtindami bausmes, nusikalstamų nepanaikins. Reikėtų siekti, kad nusikalstelis pripažintų savo kaltę ir norėtų už ją atlyginti. Visi nepilnamečiai pasisakė už griežtą, bet

trumpą bausmę", - didžiai susirūpinęs kalėjimo kapelionas P.Sabaliauskas.

Tokia mūsų tikrovė. Šiandien viskas pramašiui- ir nusikalstamai, ir pilietinės dorovės daigai. Pastarųjų dar mažoka. Gal ir valdžia nesuinteresuota, kad teisingumas ir dora sparčiai plistų ir tvirtėtų. Dar nebaigtos valstybės turto dalybos. Bet vaikus reikia gelbėti pirmiausia.

Edmundas SIMANAITIS
Autoriaus nuotraukos

Ruoškimės Seimo rinkimams

Savivaldybių deputatų rinkimai parodė, kad visuomenė pradeda suprasti, jog LDDP yra pagrindinė šiandieninio Lietuvos skurdo kalininkė. Būtent už tai LDDP gavo tik 20 proc. rinkėjų balsų.

Neišspildė ir atskyrusios Krikščionių demokratų partijos viltys pirmauti. Be abejo, ji būtų daugiau laimėjusi eidama į koaliciją su kita dešiniaisiais. Lankščiau ir sumaniai į rinkimus įėjo Tėvynės Sajunga (LK). Dabar turėtų suprasti ir tautininkai, ir demokratai, kad tik susijungę į didesnę koaliciją (pvz., su LPKTS, Sausio 13-osios brolija, Nepriklausomybės partija) laimėtų daugiau balsų.

Rinkėjai dar kartą parodė, kad jie nenori turėti reikalų su Tautos pažanga, jų nesuviliojo ir socialdemokratų priešrinkiminiai meilikavimai, nepadėjo nei tai, kad S.Stoma viešai atsiprašinėjo A.Sakalo už "LA" paskelbtą "Voratinklį".

Tačiau dešinieji turėtų suprasti, kad LDD partijai tarnaus balsai, kuriuos gavo Valstiečių, Socialdemokratų, Centro, Laisvės Sajungos, Liberalų, "Jauniosios Lietuvos" bei Tautos pažangos veikėjai ir per daug nedžiugauti, o daug intensyviai rengtis Lietuvos Seimo rinkimams. Savivaldybės, kuriose Tėvynės Sajunga (LK) su krikščionimis demokratais sudaro daugumą, turėtų pirmiausia padėti pramonės ir maisto prekių gamintojams didinti gamybą ir realizaciją. Tai padėtų sumažinti bedarbių ir gauti daugiau mokesčių į savivaldybių biudžetą. Būtina įtrauktinai nors dalį ne teisetai privatizuoto turto arba lešų į Valstybės biudžetą. Ypač svarbu padė-

ti ūkininkams atgauti nuosavybę, apsaugoti kiekvieno gyventojo turtą nuo grobystoju, mažinti nusikalstamumą.

Rinkimai į Lietuvos Seimą įvyks ne vėliau, kaip 1996m. rudenį ir nulems Lietuvos ateitį. Valdančioji LDDP darbarai aškins, kad jai trukdo Lietuvą tvarkytis savivaldybės, kuriose dešinieji sudaro dauguma.

Ruošiantis naujiems Seimo rinkimams, būtina jau dabar išanalizuoti visus praėjusių rinkimų rinkinių apylinkių rezultatus, kad geriau pasirengtume Seimo rinkimams (siekiant išsiaiškinti, kodėl kai kuriose rinkimų apylinkėse netikėtai laimėjo viena ar kita nepopuliari partija), pavyzdžiu, Neringoje Tautos pažanga, Kauno m. ir raj. "Jaunoji Lietuva" ir pan. Iš balansavimo sąrašų aišku, kas rinkimuose nedalyvavo. Šie žmonės - tai rezervas, kuris galėtų labai paremti dešiniąsias jėgas ir tiesiogiai dalyvauti atkuriant Lietuvos ūki, formuojant naują visuomenę. Būtina stiprinti ryšius su šiai žmonėmis, pažadinti meilę savo tautai, norą pasidalinti tuo, ką esi sukaupe, norą aukotis. Turime labiau bendrauti su moksleiviais ir akademiniu jaunimu.

Jau laikas numatyti dešiniųjų partijų koalicijas ir pretendentus į būsimąjį Seimą. Manau, kad kiekvienas kandidatas į Seimą jau turi žinoti, kokiam komitete jis dirbs ir kaip gerins reikalus. Aktyviai padékime vieni kitims, ypač abejingiesiems ir nusivylusiems. Tik sutelktos jėgos ir didelis darbas, dialogas su kitaip mąstančiais duos vaisius.

Vytautas NEZGADA

Laisvės medis krauju laistomas

1944m. vasarą iš rytų užgriuvo raudonoji armija. Frontui nusiritus į Vakarus, pirmosiomis rugpjūčio dienomis okupantams ēmė priešintis Lietuvos Laisvės Armija, rugpjūčio 24d. pasivadinusi Didžiaja Kova. 1945m. pradžioje jau buvo 4 rinktinės (A, B, C, D) Trakų, Ukmergės, Utens ir Švenčionių apskritose. DKA vyriausiuoju vadu buvo Jonas Misiūnas - Žaliasis Velnias (g.1910m. Panevėžio apsk.). Pušaloto valsč. Padliesėje).

Trakų apskritij kontroliavo gerai ginkluota "A" rinktinė (vadas - buvęs mokytojas Alfonsas Žitkus-Piliakalnis). 1945m. balandžio 8d. trys fronto divizijos ir NKVD dalinys ēmė persekioti DKA partizanus.

Pravieniškių miške prie Guronų ir Pašilių kaimų buvo 13 Morkos ir 15 Žvirblio vyrų. Eigulys Aleksas Alionis įspėjo juos apie okupantų kariuomenės judėjimą. Morkos partizanai tik pasijuokė: "Skeltanagiai miške kanopas nusilauš". 1945m. balandžio 12d. rytą miško tylo sudrumstė pragariškas kulkosvaidžių, automatių kalenimas, rusiški keiksmai - okupantai puolė Guronų kaimą. Eigulij A. Alionių nušovė jo sodyboje. Atokiau buvęs Žvirblio būrys ēmė trauktis į miško giliamą Užusalių link. Morkos būrio vyrai vadod Andriaus Zdanavičiaus įsakymu užėmė gynybines pozicijas. Priešas tebepuolė. Enkavedistai reikalavo pasiduoti. Neilygių kovą laimėjo priešas.

Po kautynių kareiviai partizanus virvėmis už kojų vilko į palaukę ir krovė į vežimą. Nuvežę prie Kieliskių pradinės mokyklos, basus, nurengtus ir kruvinus sumetė aikštėje. Vieną dar gyvą partizaną enkavedistai nuvilko į kluoną ir visą nakštį kankino. Rytą ir jį numetė prie lavonų.

Suvaryti ūkininkai rinko miške negyvus sovietus ir krovė į sunkvežimius. Kur juos palaidojo ir ką ant kapo užraše - nežino niekas. Pašilių k. kapinaitės amžiams priglaudė dyvliką vyrą, didvyriškai pasiaukoju si už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Laisvės medis krauju laistomas.

Morkos būrio vyrų žygdarbis išgelbėjo nuo pražūties "A" ir dalį "B" rinktinės karių, nes nuo Ukmergės sovietų armijos spaudžiamai partizanai persikelė į kairę Neries pusę.

Balandžio 13d. Tabariškių kaimo laukose, netoli Vievio žuvo ir 11 štabo apsaugos vyrų. "A" rinktinės vadas kapitanas Serbenta planavo prasiveržti iš apsuptys ir pereiti į Kaukinės miškus. Pamūškėje pamatės vyrus rusiškomis uniformomis, pamanė, kad tai Dramblio būrio vyrai (jie maskavosi rusiškomis uniformomis), ir pateko į pasalą.

Žuvusius partizanus priešai sumetė Vievio turgaus aikštėje. Kur jie palaidoti - nežinoma.

Žuvę Morkos būrio partizanai: Andrius Zdanavičius-Morka, g.1919m. Rumšiškių valsč., Guronų k.; Pranas Zdanavičius-Serbentas, g.1921m. Rumšiškių valsč. Guronų k.; Ignas Zdanavičius-Burokas, g.1923m. Rumšiškių valsč. Guronų k.; Aleksandras Virbickas-Berželis, g.1920m. Rumšiškių valsč. Pravieniškių k.; Aleksas Ambrazavičius, g.1917m. Rumšiškių valsč. Pravieniškių k.; Jonas Matikas, g.1920m. Jiezno apskr., Sandalų k., Justinas Janonis-Jurginis, g.1926m. Kaišiadorių apskr. Kaspariškių k.; Algirdas Laurušonis-Miežis, g.1928m. Kaišiadorių apskr. Miežonių k.; Kazys Galinis-Liepa, g.1921m., Kaišiadorių apskr. Miežonių k.; Vincas Paškauskas, g.1926m. Kaišiadorių apskr. Paliepių k.; Alesius Alionis, g.1907m., Rumšiškių valsč. Pašilių k.; Kazys Švedas-Sermukšnis, g.1916m., nuo Šiaulų;

Žuvę štabo apsaugos partizanai: Svilas-Serbenta; Pranas Kacevičius-Genijus, Žiežmarių valsč.; Juozas Kacevičius-Dagilis, Vaidžiūnų k.; Vladas Grabnickas-Parakas, g.1926m., Rumšiškių valsč. Pievelių k.; Vytautas Tveraga, g.1920m., Rumšiškių valsč., Užtakų k., Kazys Trakimas, Kazimieruvkos k.

Antanas OBELEVICIUS-TAUTGINAS

Jie dainuoja savo gyvenimą

Išeivijos jaunimo stovyklose per ištisus dešimtmečius vienas vakaras išskirdavo iš visų kitų vakarų. Saulei leidžiantis stovyklą apgaubdavo ypatinga tyla, o sutemus paežerėje prasidėdavo stovyklaujančio jaunimo su degančiomis žvakėlėmis rankose eisena. Jie lėtai artėdavo prie laužo, o tada suskambėdavo pirmoji partizanų daina. Taip prasidėdavo Partizanų vakaras - Lietuvos partizanams prisiminti ir juos pagerbti. Bet tas vakaras turėjo ir kitą tikslą - kai kurie skautai ir skautės, ateitininkai ir ateitininkės, jau net ir toli nuo Tėvynės gimė, rinkdavosi tą vakarą ne tik partizanų prisiminti, bet ir savyje jų ryžta, jų dvasią gaivinti. Jaugo į mūsų širdis tie partizanų vakarai, jų dainos, o svarbiausia: viliamės ir tikime, kad jaugo jų dvasia.

Tėvynė laisva. I užjūrius pradėjo plaukti žmonės iš Lietuvos. Važiavo chorai, ansambliai, solistai, visuomenės veikėjai. Visų klausėmės, vius mielai sutikome. Bet iki šiol vis dar buvo neatvažiavę tie mūsų apdainuotieji, tautos istorijon savo auką auksu ir krauju įrašę partizanai - kaliniai - tremtiniai. Todėl išgirdė, kad galū gale jie atvažiuoją, kvietimą į jų koncertą pradėjome poeto Antano Miškinio žodžiais: "Mes jus matysime saulės keliuos, palytinčius saulę delnais..."

Klivlendas laukė Lietuvos partizanų dainų ansamblio "Šilo" koncerto. Kaip niekada - net ir neprašomi atsirado rėmėjai. Tirpo bilietai, ir sekundienio popietė, dar valandą prieš koncertą, į Dievo Motinos parapijos didžiąją salę plaukte plaukė Klivlendo lietuvių.

Užgeso šviesos, salėje įsiviešpatavo tyla. Pamažu skleidėsi scenos uždanga. Scenos gilumoje priebandoje skendėjo Kryžių kalnas. Pasigirdo Maironio žodžiai - kun. Gedimino Kijauskos sveikinimas atvykusiems: "... Garbė jums, budrūs šių

dienų didvyriai! Laisvais išvedę šalį vieškeliais! Garbė, garbė, kad iš Maskvos griuvėsių/ Drąsiai pečiai ją išnešėt kilniai! Nors jūsų aš vardu nebeminėsiu, /Bet jus minės su pagarba ainiai!"

Pamažu švintančioje scenoje pamatėme septynis Lietuvos partizanus - tris moteris ir keturis vyru. Tik septyni iš tūkstančių; tik septyni ir iš tų, kurie dar yra gyvi...

Skambėjo daina po dainos... Tarp dainų girdejome aštuntosios koncerto dalyvės Antaninos Garmutės eilėraščius. Teisingi poetės Antaninos Garmutės žodžiai: "Jie dainuoja savo gyvenimą..." O kiek iš mūsų būtume tokį gyvenimą ištverė?

Savo gyvenimą dainuoti - tai ir buvo šio pasiodymo tikslas. Todėl galime drasai sakyti, kad tokio koncerto pas mus dar nėra buvę Nemeluto, tikro, supinto iš žmogaus gyvenimo vargo, kančios ir nepalaužiamos lietuviškos dvasios. Suskambus paskutinei dainai, svečiams iš Lietuvos pritarė pilnutele salė klausytojų.

Turbūt neišdils greitai iš atminties dainuojančių partizanų veidai. Žiūrėdami į juos, jautėme ryžtą ir drąsą; matėme žmones, kurie stovėjo prie televizijos bokšto, kurie saugojo parlamentą, kurie ir vėl už tėvynės laisvę kovon stoti nepabūgtų. Pajutome, kokia yra ta mūsų tikroji Lietuva!

Jau prieš koncertą buvo skelbta, kad visos remėjų aukos bei pajamos už bilietus bus skirtos partizanams. Piniginę dovaną aštuoniems svečiams vašių metu įteikė kun. Gediminas Kijauskas.

Partizanų "Šilo" apsilankymas buvo lietuviškos dvasios atsinaujinimo re kolekcijos. Išėjome iš salės atsigaininę, nusiplovę sielos dulkes.

Labai gaila, kad vos keliose lietuvių vietovėse apsilankę, jie turėjo grįžti Lietuvon, nes daugiau kur keliauti nebebuvo lėšų.

Marijolė KERSNAUSKAITĖ

Po koncerto Čikagoje Jaunimo centro salėje. Stovi (iš kairės): Marija Remienė - Pasaulio lietuvių bendr. valdybos narė, Juozas Šarkauskas, Antanina Garmutė, Petras Kisielius - PLB vicepirmininkas, Juozas Skaržinskis, Birutė Jasaitienė - PLB soc. sk. pirmininkė, Klemensas Tamaliūnas, Vytautas Balsys; sedi (iš kairės): Antanina Liorentaitė - pirmoji Lietuvos lakūnė - moteris, Marija Liorentaitė - Gražulienė, Bronė Galinaitienė, Onutė Dailidienė

Jono TAMULAIČIO nuotrauka

Vergijos pratesimo metinės

Arteja gegužės 8-oji. Rusija iškilmingai švęs 50 metų pergalės sukaktį prieš didžiąją Vokiečiją. Iš spaudos matyt, kad JAV prezidentas B.Klintonas ketina vykti į tą šventę. Atrodo, kad ir Brazauskas norėtų dalyvauti Maskvos parade. Dabar atsiskė, nes kiti du Baltijos šalių preidentai nevažiuos. Mes čia Kanadoje ir JAV ketiname demonstruoti prie rusų ambasadų, paminint 45 metų sukaktį žiau-

rios vergijos SSRS okupacijoje. Taip, Vakarams ir SSRS tai buvo pergalė prieš vokiečius, bet kadangi okupantas liko toliau Lietuvoje, mums, lietuviams, tai buvo tasa vergovės kada kas šeštas lietuvis buvo sunaikintas. Dabar mums yra progia vėl priminti pasauliui, kokia buvo SSRS ir kokie rusai paliko - kaip jie žudo už laisvę kovojančius čečenus.

Juozas ULECKAS
Kanada

Partizanų dainos Amerikoje

Po 23 dienų viešagės Šiaurės Amerikoje daug susikaupė įspūdžių. Ten dainavome partizanų dainas, pasakojome apie Lietuvą ir tai, ką asmeniškai patyrėme laisvės kelyje. Publiką visur labai šiltai mus priėmė ir suprato. Buvo lengva bendrauti. A.A. Juozo Raulynaičio dainos žodžiai "Gyvi, Tėvynė, mes nemirė // tik dėl Tėvės, vienintele, šventa" mus stiprino visur - kelionėje, scenoje. Dainos labai jaudino ir auditoriją.

Važiavome širdimi prisiglausti prie karo ir

okupacijos išblaškytų Lietuvos vaikų emigrantų.

Per 22 dienas koncertavome 9 kartus ir du kartus susitikome pasikalbėti su visuomene. Mūsų pašnekovus domino viskas: kaip gyvenome miške, kokios sąlygos būdavo bunkeriuose, kaip gyvenome tremtyje ir lageriuose, kaip gyvename dabar. Mūsų koncertinė programa labai paprasta, kiek sunkiau buvo vėl prisiminti prieitį, išgyventi viską kartu su žiūrovais. Džiaugėmės nepaprastu žmonių gerumu, dvasingumu ir Tėvynės meile.

Susitikimai mus labiau suartino su tautinės dvasios puoselėtojais, dideliais patriotais lietuvių Detroite, Čikagoje, Klivlende, Hamiltone, Toronte. Grįžome laimingi ir dvišiškai sustiprėję.

Marija GRAŽULIENĖ

"Šilo" dainininkai kovo 26d. atvykę į Detroitą

Jono URBONO nuotrauka

Mums rašo

Ačiū už laikraštį

"Šilo" dainininkai Klivlende. Iš kairės: M.Gražulienė, B.Galinaitienė, O.Dailidienė, J.Šarkauskas, J.Skaržinskis, K.Tamaliūnas ir V.Balsys
Vlado BACEVIČIAUS nuotrauka

Kiek vienas Jūsų leidinio numeris mane jaudina, grąžina į jaunystės dienas, primeina kovos draugus. Nuoširdžiai dėkoju Jums už tai, kad mums, vyresniesiems, teikiate naujų jėgų, o jaunąjų kartą mūsų pavyzdžiu mokote būti ištikimą laisvam gyvenimui prisikelusiai Lietuvai Tėvynėi.

Man, buvusiam gulago kaliniui, atvažiuoti į tėvų ženę kiek vienais metais darosi suniai. Anksčiau - nusipirkai bilietą - ir važiuok į gimtąjų šalelę, o dabar reikia užsie-

nio paso, pilietybės išsaugojimo gulage pažymėjimo. Jeigu gimiau Lietuvos, man rodos, ir esu Lietuvos pilietis, ir galiu gauti pasą bet kur gyvendamas ir dirbdamas.

Labai džiugina mus, lietuvius už Tėvynės ribų, "Sanryšos" pastangos aprūpinti lietuviška spauda.

"Tremtinio" neprasiavau, bet gaunu. Labai ačiū. Su nuoširdžiausiaisiais linkėjimais - kūrybinės sėkmės dirbant laisvai Lietuvai.

Stasys GRIGAS

Maskva

Partizanas Jonas Vėbra. 1937m.

Kamajų valsč. Pročkų k. valstietis Dominykas Vėbra (1873-1945) ilgą laiką gyveno Peterburge. 1910m. nusipirkо sodybą Berniškėse, vedė Anele Čekaitę (1892-1947). Išaugino še- šis vaikus: Joną, Juozą, Balį, Adele, Oną ir Praną. Vyrai, ta- pę staliais, apylinkėje pastatė ne vieną trobą. Merginos audė, mezgė. Vaikystės invalidas Ba- lydas batusiuviavo.

Vėbrų sodyba ėmė tuštėti 1944 metų rugpjūtyje. Vengdami rusų mobilizacijos, miškan išėjo Jonas (g.1912), Juozas (g.1913) ir Pranas (g.1924). Jie susitikdavo ir su kita besislaps- tančia apylinkės vyrais. Artėjant žiemai broliai Vėbrų išėjo į Minčios miškus, kur ne tik stribai, bet ir baudėjų būriai ven- gė kojų ikelti.

1945 metų sausio 14d. sept-

Rokiškio apskr. pakraštyje, Gedžiškių k. gyveno valstietis Rudolfas Krankalys su šeima. Vaikai Alfredas ir Alma uždarbiavo pas ūkininkus.

1941m. gegužės mén. rinko vyrus a- rouosto statybai prie Panevėžio. Devyniolikmetis Alfredas su draugais Juozu Kuveikiu ir Petru Savicku nutarė eiti į mišką, kur sutiko besislapsstančius Joną Karalių, Steponą Tamošiūną bei Igną Žindulį. Prasidėjus karui, jie grįzo namo ir prisijungė prie Lukštuo se susikūrusio P.Gudo būrio. Vokiečiams užėmus Rokiškį, būrys išsiskirstė. Karo metu Alfredas dirbo tėvų ükyje.

1944m., sugrįžus rusams į Lietuvą, Alfredas Krankalys paliko tėvų namus ir išėjo į Tumasonių mišką, kur jau buvo 23 vyrai. Po išdavystės užpuolus čekistams, partizanai išsiskirstė - vieni prisijungė prie Petro Gudo Gerbalių miške Lukštų apyl., o kiti prie Simono Stroopo grupės Plimbalių miške Latvijoje.

1944m. rugsėjo mén. į Rokiškio ligo- ninę atvežė tris sužeistus partizanus. Juos suradę, enkavedistai pastatė sargybą. Alfredo sesuo Alma Krankalytė per medicinos seserį Zaborskiene palai- kė ryšius su partizanais, padėjo jiems pabėgti.

1945m. sausio 5d. vakare miškelį prie Gedžiškių malūno ir Tumasonių kaimų užplūdo rusų kareiviai. Alma-Rūta perėjo į Latviją pas Plimbalių miške esančius partizanus. Ten sutarė, kad jie per- sekelsi Padubio mišką susijungti su juodupiečiais. Jau perėjus į Padubio miš-

Neatsispyrė net ąžuolai

ni partizanai apsistojo Kubilių kaime.

- Vaikeliai, mus supal-dar nes- pėjus pavalyti, sušuko šeimi- ninkę. Vos pravérus duris, kulką pakarto Meidų į Kubilių ir pro lan- gą šokantį Juozą Miškinį.

- Vyrai, nemeskit ginklų, pulkim stribus! - sušuko Juozas Vėbra.

Atplėšęs duris, jis šeitė lauk- kan granatą. Šaudydami iš au- tomatu, vyrai išpuole į speiguo- tą naktį. Kelią pasiekė tik Juozas ir Pranas Vėbras. Stribai nu- šuoliavo Daugailių link. Buvo ty- lu, nelojo net šunys. Juozas su Pranu pasuko atgal. Tarp dvi- jų negyvų stribų gulėjo jų bro- lis Jonas, tolėliau Petras Rūkš- telė į Baibių.

Palaidojo juos Kubilių kapinėse - penkis vyrus vienoje duobėje. Sūnaus netektis pakarto tévo Dominyko Vėbrų sveikatai. Jis mirė 1945m. vasario 8d. Po pus- mečio, liepos 17d, jo sodyba išt- tuštėjo - žmoną Anele su dukra Adele ir sūnumi Baliu ištrėmė į Komijos srt. Kudymkarą raj. Vi- zija miškų ūkį. 1947 metų pava- sari vaikai supylė Anelei Vėbrie- nei kauburėli.

Kudymkaras žemėje Adelė Vėbraitė sutiko Antaną Stoškų (1908-1993). Sukurė šeimą, jie augino du vaikus. Pas juos gy- veno ir Balys Vėbra. 1960 me- tais visi sugrįžo į Lietuvą. Adelė

su šeima iškūrė Anykščiuose, Ba- lys nusipirkо namelj Bikūnuose.

Laisvėje likę Juozas ir Pranas Vėbras 1945m. balandį išėjo į Juozo Lašo (1918-1945) vadovaujamą "Varpo" būrij. 28 gerai ginkluoti būrio vyrai dalyvavo susirémimuose su stribais Duse- tų valsč. Saugumo pakalikas Jodaugietis atliko Judo darbą. Ankstyvą 1945m. birželio 27- osios rytą prie Dikmonių kaimo partizanus apsupo enkavedistai. Ginantis žuvo Albertas Juozėnas, Izidorius Atkočiūnas (abu iš Lungelių k.) ir Antanas Urbanaus iš Liesiškių. Būrio vadą Juozą Lašą-Tugaudą ir Juozą Šakalį-Kestutį paėmė į nelaisvę. Juos su Petru Vadišiumi (1913-1945) teisė Dusetose. Remdamiesi me- lagingais saugumo agentu Jo- no Čiegio ir Prano Kairio paro- dymais, J.Lašą ir P.Vadišių su- šaudė, o J.Šakalį dvidešimčiai metų įkalino Vorkutoje.

Netekus vado, "Varpo" būriui vadovavo Antanas Liesys-Gedi- minas (1922-1980), kiles iš Purvynės k. Ilgiausiai sovietiniams okupantams priešinosi šio būrio kovotojai Antanas Po- šiūnas iš Česnaviškių, Jonas Va- lys iš Kubilių, Antanas Liesys, broliai Pranas ir Juozas Vėbras.

1946m. gruodžio 29- osios va- karą Dikmonių k., jaunimo va- karonėje linksminosi šeši Duse-

tų stribai. Jonas Valys su Pranu Vėbra metė į vidų po plytgali. Stribai išbėgus į lauką, A.Liesys metė į juos granatą. Deja, ši nesp- rogo. Stribai Baranovas ir Zen- kovas nusivijo Praną Vėbrą. Baranovas mēgino atimti šautuvą, o tuo metu pribėgės Zenkovas trenkė P.Vėbrai per galvą. Kru- viną, žauriai sumuštą Praną Vėbrą stribai nuvežė į Dusetas. Tardė ir kankino Zarasuose.

1947m. kovo 17d. P.Vėbrą nu- teisė 10-iai metų. Tik 1991 metais sužinojome, kad jis mirė 1947 m. gruodžio 6d. Magadano lageryje.

Juozą Vėbrą saugumiečiai suėmė 1947m. vasario 6d. Nutei- sė 10-iai metų įkalino Vorkutoje. Vėliau jis vedė, apsigyveno Permės srt. Kosino raj. Kosos k. Grįžę į Lietuvą, iškūrė žmonos gim- tinę, Višakio Rūdoje.

Neištremta liko tik Ona Vė- raitė-Indrašienė. Ji gyveno toli nuo gimtinės- Utenos raj. Užpa- lių valsč. Pas ją slapstėsi į Sibiro pabėgęs Balys Vėbra, gydėsi su- žeisti "Audros" būrio partizanai. Kai vietiniai stribai ēmė į domė- tis, Ona paliko namus ir su trimis vaikais apsigyveno Vaiskūnuose. 1953m. pavasarį persikėlė į gimtinę, į Berniškių sodžių.

Tai, ko nesuniokojo stribai, nušlavė nuo žemės paviršiaus so- vietinė melioracija. Neatsispyrė ir trys šimtamečiai ąžuolai, dar

Partizanas Juozas Miškinis. 1940m.

1831 metais sodinti Vėbrų se- nolio Kazimiero Alaunės savo broliams Juozapui, žuvusiam sukilime, Motiejui - dvaro bau- džiauninkui, ir sau- laisvajam valstieciui...

Vytautas ANDRAŠIUS

Zarasai

bado ir 1947m. rugsėjo 20d. mirė Kras- nojarsko lageryje. O žmoną po Stalino mirties iš lagerio paleido. 1953m. grįžę į gimtuosius Gedžiškius. Apsistojo pas gi- mines, vėliau nusipirkō baigiantį griū- ti vienkiemį.

Kaip susiklostė Alfredo likimas?

1947m. suėmė jo tévus, žmoną. Ją nuteisė 7m. lagerio ir 3m. tremties be teisės grįžti į Lietuvą. Atka- lėjusią 7 metus, ją nutrėmė į Irkut- ką. Dabar ji gyvena Rokiškyje.

Alfredas skaudžiai išgyveno šei- mos tragediją, sunkiai sirgo ir tik gy- dytojo Mykolo Gaudzės dėka liko gy- vas. Legalizavosi, gyveno savo ūkyje. 1949m. kovo mén. įištrėmė į Badaibą, sunkiai susirges pateko į Taišeto inva- lidų pensionatą.

Motina, grįžusi į Lietuvą, ēmė ieško- ti sūnaus. Po 4 metų suradusi, ryžosi va- žiuoti į Taišetą. Nuvažiavusi į Šiligando pamačiusi gyvą skeletą, apsėstą para- zitu. Parsivežė sūnų narmo į Gedžiškius. Čia gyvendamas sustiprėjo, bet taip ir neįšijo.

1966m. gruodžio mén. mirė motina. Alfredą išvežė į Strevinkų invalidų pensionatą Kauno raj. vėliau į Avilių pensionatą Vilniaus raj. Ten jis 1978m. sausio mén. mirė. Abu su motina palai- doti Rokiškio raj. Lukštų kapinėse.

Taip susiklostė skaudus Krankalių šeimos likimas. Pasiaukoję dėl Tėvynės laisvės, jos taip ir nesulaukė.

Feliksas MAŽEIKIS

Tėvynės laisvės taip ir

nesulaukė

pelėmis arba pavieniui. Alfredas su ke- liais draugais tévo vienkiemyje išsika- sė bunkerį.

Atėjus pavasariui, vėl susirinko Juozo Kuveikiu partizanai. Su jais buvo ir Alma-Rūta. Kautynėse Latvijos terito- rijoje sužeidė ją ir Joną Karalių. Juos gydė Gedžiškių kaimo ligoninės gydytojas Mykolas Gaudzė.

1947m. Alma gavo nelegalius dokumentus. Važiuojančią į Rygą ją arešta- vo ir atvežė į Rokiški. Po žiaurių Ci- gankovo tardymų išvežė į Panevėžio kalėjimą. Karinis tribunolas nuteisė 8m. lagerio ir tremties be teisės sugrįžti į Lietuvą. Po teismo išvežė į Krasnojarską, vėliau į Norilską. Nualinta nežmoniškai sunkaus darbo, pateko į ligoninę. Pasi- taisiusi po dviejų savaičių vėl ėjo į darbą.

Almos atmintyje ilgai liko gyvas 1953m. kalinių streikas. Su kalinėmis en- kavedistai žiauriai susidorojo. Alma pa- sakodavo: "Atvežė į baraką, skirtą 50

žmonių, o mūsų buvo 200, sugrūdo, už- rakino. Šalta, rūbai šlapiai. Sužeistašias su- guldėme, o likusios stovėjome, kadan- gi atsigulti nebuvome kur. Žaizdos krau- javo, jokios medicinos pagalbos nebu- vo. Nedavė net vandens". Ištvertė. Po Sta- lino mirties buvo lengviau. Dirbo tar-

naite, gavo pasā, leidimą gyventi "tik Norilsko ribose". 1976m. išsirošė į gim- tąją Lietuvą. Grįžę į Rokiški, kur jos nie- kas nelaukė. Lyg pamotė priglaudė Lat- viju, kur ir nugyveno likusį savo gyve- nių.

Sunkūs išbandymai teko ir šeimos galvai Rudolfui Krankaliui su žmona.

Jie buvo partizanų ryšininkais, tiekda-

vo maistą, apskalbdavo, o žiemą juos slėpdavo.

Vaikams išėjus į mišką, tévą

ne kartą tardė. Po tardymo grįždavo į

namus žiauriai sumuštąs. Kartais stri-

bai išversdavo visus namus, ieškodami

slėptuvęs, kurios nerado.

1947m. kovo mén. ji suėmė ir išsiva-

rė sykiu su žmona. Po kankinimų bylą

baigė. Panevėžyje karo tribunolas jį nu-

teisė 8m. lagerio ir 3m. tremties be tei-

sės grįžti į Lietuvą, žmoną - 6 metams

lagerio ir 3m. tremties be teisės grįžti į

Lietuvą.

Rudolfas neištvertė sunkaus darbo,

Kas jo autorius?

Sergantis Juozo Eglinsko (g.1930) kalėjimo draugas praše iš Omsko konklagerio išvežti tą eileraštį. Eileraščio autorius valia įvykdama dabar. Juozas Eglinskas eileraštį išmoko atmintinai (kitaip negalėjo jo perduoti per spygliuotą užtvarą).

Gal dar kas prisimena šį eileraštį? Kas jo autorius?

*Snigo kulkom, granatomis lijo,
Kelią švietė sodybų gaisrai.*

*Kovoje viens po kito užmigo
Laisvės Sąjūdžio narsus kariai.*

Ešelona is rytus gabeno...

Krito lapais Irkutsko speiguos...

Kazachstano sausrų uraganai

Brolių kraujo smiltim neužklos.

Nesugriš is ledinės Vorkutos

Sniego jūroj sušalę draugai-

Vėl aus rytas- ir jų lyg nebūta-

Nepamirštami liko darbai.

Grįš pavasariai, grįš mylimieji -

Grįš ir džiaugsmo, ir laisvės diena.

Už tave, už tave mes išėjom

Gintariniaiš krantais, Lietuva.

Kelsim tostą ir vėliavą kelsim,

O ant lūpų žydės šypsena.-

Tik i puotą draugų nepakviesim

Niekada, niekada, niekada.

Užraše Z. STUNŽENIENĖ

PO TO, KAI RAŠEME

Dar kartą apie Pelyšų dvarą

B. Vaitiekūnaitė - Bagdonienė su seneliais Putnomis gyveno Pelyšų dvare. Jame buvo ir mokykla, kurią lankiau su B. Vaitiekūnaite.

Ištrėmus Vaitiekūnų ir Putnų šeimas, dvarą nacionalizavo, atkélé komunistų užverbuotą ūkvedį. Slampinėdamas po kaimą, šis visur šniukštinėjo.

Į Pelyšų dvarą atkėlė ir mokytojų Baranauskienę, kurią 1946 01 11 nužudė okupantai. Liko jos dukra Aldona ir sūnus Alfredas. Jie mokėsi Panevėžio mokytojų seminarijoje. Aldona tą naktį buvo su motina. Pabėgusi nuo kulkos, ji pasibeldė į mūsų duris. Nuo tada gyveno mūsų šeimoje.

Panėvėžio švietimo skyriaus vedėjas, žinojęs tragišką mūsų padėtį, paskyrė mane į Vadoklių, Aldoną į Smilgių valsčio mokyklas. Pasibaigus mokslo metams, lankiau mokytojų kursus Panėvėžyje.

1946 m. rugpjūčio 17 d. atvažiavo mano draugė. 18 d. vakarą pas mus užėjo partizanai. Staiga sutrėjo automatai - namą apsupo enkavedistai. Partizanai suspėjo pabėgti. Tada žuvo Steponas Karosas. O mus - A. Baranauskaitė, jos brolių Alfredą, draugą, kuris buvo atvažiavęs, mano mama ir mane, išsivarė į Viešintas. Kitą dieną iš ten išvežė į Kupiškio kalėjimą. Ten buvo ir J. Kiauda, tuo metu dirbęs mokytoju Pelyšų dvare. Ji teise kartu su mumis.

Mano mamą enkavedistai labai kankino. Kai ją paleido, liko gyva tik gerų žmonių dėka. Mane nuteisė 10 metų.

5 metus kalėjau Kemerovo lageriuose, kitus 5 mane blaškė po visą Sibirą, kol atsidūriau Karagandoje. Ištekėjau, į Lietuvą grįžau 1956m. Dabar gyvenu Prienuose.

A. Baranauskaitė nuteisė 10 metų, kalėjo Kemerovo srt. Jaja lageryje. Grįžo po 3 metus. Ištekėjusi, dabar gyvena Akmenės raj. Jos broli nuteisė penkeriems metams. Grįžus iš lagerio, ji paėmė į sovietinę armiją. Po to jis mokytojavo, trumpą laiką dirbo kolūkio pirmininku. Dabar mirė.

B. JURKĘNIENĖ

Prienai

Laikrodžio kaina

1947m. vasario 11d. emgebiastai man atvedė į Kauno saugumo požemius ir uždarė į 9-ąją kamerą. Ten jau kalėjo apie 12 vyru.

Naujoko tik paklausdavo, iš kur atvykės, o už ką teistas, niekas neklasinejo. Netrukus atvedė taip pat Kaune suimtą Juozą Stanyną. Ji vėliau atvedė ir pirmiau išvedė.

Po tardymo gegužės mén. buvau išvežtas į kalėjimą Mickevičiaus g. Patenkau į kamerą Nr.111, kurioje kalėjo daugiau kaip 40 vyru. Nudžiugau čia radęs jau pažistamą iš saugumo Juozą Stanyną: jis buvo labai geras, nuoširdus, draugiškas vyras. Juozas taip pat laukė teismo. Kartą (apie liepos mén.), sargybinui atidarius duris, jėjo korpuso viršininkas ir karininkas su kažkokiais popieriais rankoje ir šaukia: "Stanynas Juozas, sūnus Simono, susirink daiktus; tavo byla nutraukta, šiandien esi paleidžiamas į laisvę". Duris uždarė. Mes sveikiname Juozą, linkime daugiau nepakliuti, bet nustebės su politiniais kaliniuais taip nesielgdavo.

Mane Karo tribunolas rugpjūčio 11d. pagal tuometinį standartą nuteisė 10m. lagerio ir 5m. tremties. Gražino į Mickevičiaus g. etapinę kamerą Nr.8. Po teismo naujokų čia ateidavo beveik kasdien. Kai spalio mén. atvedė jau man pažistamą Juozą Stanyną, nustebau. Ir tada Juozas papasakojo savo istoriją.

Jis gimė 1911m. Marijampolės rajone. Tėvai buvo neturtingi ūkininkai. Motina mirė Juozui dar mažam esant. Sunkiai dirbdamas, Juozas svajojo išmoki kokio nors amato, bet mokslui pinigų neturėjo. Buvo religingas, tad ntarė stoti į Marijampolės Marijonų vie-

nuolyną- ten mokė įvairių amatų. Juozas davė ižadus. Išmoko spaustuvininko, siuvėjo amato, nemokamai gavo butą ir maistą. 1940m. rusams uždarius vienuolyňa, duonos teko ieškotis kitur.

Buvo pareigingas, sėjinčias, darbštus, tad gavo gerą rekomendaciją ir buvo priimtas ūkvedžiu į Kauno kunigų seminarą. Kartą, 1946m., Juozą įpareigojo nuvažiuoti į Telšius ir vyskupijoje vienam asmeniui įteikti laišką. Prisistatant pasakyti slaptą žodį: "Kardas".

Ivykdės užduotį, Juozas grįžo į Kauną. Ir štai jau 1947m. į Juozo kambarėli seminarijoje įgriuvo saugumiečiai. Padarė smulkią kratą. Nieko įtartino neradė, paėmė iš stalčiaus kišeninį dar Marijonų vienuolyne vyresnybės Juozui padovanotą vardinį laikrodį- labai brangų prisiminimą. Kad ir neradę jokių įkalčių, saugumiečiai Juozą nusivarė į saugumą.

Ten atėmė daiktus, pinigus, du laikrodžius, viską tvarkingai suraše, išdavė kvitą. Kalėjime rükaliai į tuos kvitus susukdavo tabaką. Juozas nerūkė, tai ir kvitą išsaugojo iki netikėto paleidimo.

Saugumas apie kelionę į Telšius jau žinojo. Juozas prisipažino vykdęs savo vyresnybės nurodymus, bet apie laiško turinį nieko nežinąs. Bylai sudaryti buvo per mažą įkalčių, todėl ji ir paleido.

Grįžęs į seminarą ir prisiminęs negrąžintą jam brangų laikrodį, trečią dieną nutarė eiti į saugumą jo atsiimti.

Budintys pareigūnai, paklausę, kokių reikalų, liepė palaukti. Laukė ilgai. Kai koridoriuje pamatė savo tardytoją, kreipėsi į ją, parodė kvitą. Tardytojas, liepės palaukti, nuėjo. Juozas vėl ilgai laukė, kol atėjo sargybinis, nuvedė ji į rūsį ir

Juozas Stanynas (dešinėje)

uždarė į kamerą. Čia jis suprato blogai padarės, bet dar vylėsi: juk byla nesudaryta, įkalčių nėra.

Jo niekas netardė, tik įsodino į "varanoką" ir nuvežė į "liaudies" teismą kitame Laisvės alėjos gale. Bylos nenagrinėjo. Pasakė, kad jo bylą karo prokuroras užprotestavo ir jam skiriama 8 metų pataisos darbų lageryje, konfiskuojant turtą. Sprendimas galutinis ir kасacine tvarka neapskundžiamas...

Po trejų metų vėl susitikau su Juozu Stanynu Karagandos lageryje Nr.5. Dvejus metus buvome kartu. Jis ne kartą man sakė: "Tai matai, kiek man kainavo laikrodis..."

Grįžęs į Lietuvą 1960m., dažnai su Juozu susitikdavau. Jis gyveno Marijampolėje. Deja, susirgo ir 1976m. mirė.

Vincas JURKŠAITIS

Partizanų talkininkai Šatbarai

Šilalės raj. Dvyliškių k. (tarp Upyno ir Girdiškės miestelių) gyvena ūkininkai Šatbarai. Nuo 1945m. iki 1953m. jie rėmė partizanus, tvarte įrengtoje slėptuvėje gydė sužeistuosius, globojo besilsinčius. Tėvas jau buvo mireš, ūki tvarkė vaikai- Antanas, Bronius, Bronė, Zofija ir Antanina. Šatbarų vaikai buvo partizanų ūkininkai. Antaną, išduotą su juo susitikinėjančio ryšininko, 1953m. suėmė. Žiauriai tardė reikalaudami išduoti partizaną Leoną Lauriną. Mušę, sulaužė krūtininkulį, suspardė visą kūną, bet Antanas neišdavė. Tik paleistas į laisvę sužinojo, kad Leonas per tą laiką buvo paimtas gyvas (partizanais apsimetę provokatoriai jį užmigdė saldainiais). O Šatbarus nuo gulagų išgelbėjo Stalino mirtis.

Dabar, jau senukai, Šatbarų vaikai tebegyvena tėviškėje. Bronė Šatbaraitė amžinai jam poilsiu nesenai priglaudė Girdiškės parapijos kapinės.

Antaną partizanai vadindavo Svirniuku, nes Šatbarų svirne dažnai susirinkdavo partizanai pailsėti.

Gediminas KATINAS

Kur išeitis?

Savo straipsni "Ramybės niekada neturėjome", spausdintą "Tremtinyje" Nr.6, norėčiau papildyti ir patikslinti.

Partizanų būrio vado Leono Saročkos tėviškėje ir bunkerio vieta buvo Viduklės valsč. Vailabų kaimė.

Mano mama, dirbusi Jurbarko r. Kartupių kolūkyje, dabar per privatizaciją negavo jokių vienkartinių žemės išmokų, o aš už savo investicinius čekius įsigijęs investicinės bendrovės "Baltinvest" akcijų ir jas pardavęs, gavau tik 250 Lt. Dar turiu nusipirkęs tremtininių investicinės bendrovės "Intra" akcijų, bet jos labai nuvertėjusios. O tai, ką iki 1991 m vasario 26d buvau susitaupęs (apie 1000rb.) taupomojoje kasoje, dabar pavirto tik 100 Lt. Tad kaip pragyventi?

Ir dar. Niekaip negaliu atstatyti nuosavybės teisės į savo senelių žemę, nors tuo rūpinuosi nuo pat Nepriklausomybės paskelbimo ir turiu visus reikalingus dokumentus. Žmona pensininkė, tremtinė. Manau, kad tokijų šeimų yra ir daugiau. Išeiti iš susidariusios padėties matau vieną: ruoštis priešlaikiniams Seimo rinkimams.

Vilnius

Antanas PETRAUSKAS

1945m. balandis. Lietuvą siaubė nauja raudonojo marabanga. Sovietai pradėjo kurti komunistinį "rojų". Rūsiai ir pusrūsiai virto kalėjimais. Taip buvo visoje Lietuvoje, taip buvo ir Kalvarijoje, kur mokiausi su seserimi Marija. Ji ruošesi tekėti į Justino Jonkaičio. Deja, vestuvės neįvyko.

Dar 1944-ųjų pabaigoje J. Jonkaitis pabėgo į ūkvedės tarnybos sovietų kariuomenėje. Vėliau jis įsidarbino mokytoju Kalvarijos vidurinėje mokykloje. Taip mano sesuo tapo savo sužadėtinio mokine. Ramiu gyvenimu neilgai džiaugėsi. Justą įspėjo, kad gali ji suimti. Teko rinktis: saugumo rūsiai ar miško broliai.

Po kelių dienų suruošėme Justą į Kalniškės mišką pas partizanus. Balandžio 18d. jis paskutinį sykį aplankė mus Molinės kaimę.

1945m. balandžio 19d. rytą mano tėvas pastebėjo atlenkančią "žaliakepurių" vorą. Tai buvo pirmoji "oblava" mūsų krašte. Pamatė Justą, kareiviai įėmė vytis į ir šaudyti. J. Jonkaitis nubėgo į Godūniškių kaimą ir pasislėpė Juozo Bagdonos sodyboje žagaruose prie tvarto. "Žaliakepurių" užpuolė sodybos šeimininką Juozą Bagdoną, o jo 70-metį tėvą daužė šautuvu buožėmis, reikalaudami pasakyti, kur paslėpė "banditą". Netrukus J. Jonkaitį surado, ištraukė į žagarą. Radę dokumentus, patvirtinančius, kad jis mokytojas, juos sudraskė. Po to dviem šūviais į galvą Justą nušovė.

Tą pačią dieną Dambaukos k. nušovė aštuoniolikmetį Vilbaką, Mikalaukos k. pas ūkininką Slavicką besilapsiantį Antaną Vasiliauską. Nuo sumušimų netrukus mirė ir ūkininko Juozo Bagdonos tėvas. Nė vienas minėtųjų vyru nebuvó ginkluotas ir neturėjo ryšio su partizanais. Šie įvykiai paskatino apsispresti tuos, kuriuos tą kartą aplenkė mirtis.

Alaimonas MAJONIS

1995m. balandis

TREMINTINYS

Nr. 16 (157)

8

Mus gelbėjės Kun.K.Pukėnas

Šiemet minėjome kunigo (dabar monsinjoro) Kazimiero Pukėno 90-metį. Gimęs ir augęs Vilnių krašte, visą savo gyvenimą paaukojo Lietuvai, jos žmonėms. Grįžęs iš lagrių, iki šiol klebonauja Nemenčinėje.

Kazimierą Pukėnų sutikau Taišeto ypatingojo režimo 048 kolonoje (vadinama jame Carnize). Jis dirbo žemkasių brigadoje, o aš statybininkų.

Statėme Taišeto miesto ligoninės chirurginį korpusą, 1953m. sausio 13d. statybose nukritau. Trūko arterija. I viendurius išsiliejo daug krauso. Operavo Ukrainos žydas Aleksandras Dulkinas. Jis sakė, kad netekau apie du litrus krauso. Po dvių mėnesių šiek tiek sustiprėjau, pradėjau dirbtį fabrike tekintojo mokiniu, o vėliau ir tekintoju. Kad ten patekčiau, pasirūpino checo ekonomistas, kalinis Aleksandras Mikutavičius. Dabar jis gyvena Kaune, dirbo Kauno Politechnikos institute dėstytoju.

Vieną sekmadienį pusryčiaujant lagerio valgykloje kunigas K.Pukėnas manęs paprašė palaukti prie valgyklos. Jis nusivedė mane į "kaptirką" ir padavė man gabala lašinių, sakydamas: "Stiprinkis!" Pavažino jis mane ir dar kartą.

Už tai, kad šiandien gyvenu, esu dėkingas kunigui Kazimierui Pukėnui.

Po Stalino mirties už darbą pradėjo mokėti po keletą rublių per mėnesį. Fabrike bandoma autocisterna sprogo ir stipriai sužeidė Vitkūną. Tą savaitę dirbau naktinėje pamainoje. Kai pervežė Vitkūną į sanitarienę dalį, nuėjau aplankytį. Be kitų sužeidimų, Vitkūnui buvo išmušti dantys. Atėjus į darbą naktinėn pamainon, kunigas K.Pukėnas manęs paklausė apie Vitkūną. Kai pasakiau, K.Pukėnas išėmė tris rublius (mums tai buvo didžiuliai pinigai) ir padavė man: "Nupirk ką nors Vitkūnui". Paėmęs pinigus, pridėjės tris savo rublius, nupirkau Vitkūnui šokoladinių saldainių. Vitkūnas saldainius galėjo čiulpti, o šokoladas stiprino jį. Po keleto dienų kunigas K.Pukėnas vėl davė man tris rublius, kad nupirkčiau ką nors Vitkūnui.

Iš 048 kolonos patekau į 02 koloną Nevelske, o vėliau į 240 koloną. Čiukšos geležinkelio stotyje Taišeto trausoje. Čia 1956m. gegužės paskutinėmis dienomis paleido daug kalinų, taip pat ir mane. Atvažiavus į Taišetą, reikėjo geležinkelio stotyje laukti visą parą, kol sutvarkė dokumentus. Nuo stoties netoli ir 048 kolona Carniz. Nuėjau aplankytī senų draugų. Kaip tik baigėsi darbo pamaina. Tarp kitų lietuvių išėjo ir K.Pukėnas. Su visais nuoširdžiai pasisveikinėnai- nesimatėme beveik dvejus metus. Kunigas nusivedė mane į baraką, kurio kambarį jei gyveno su kitu lietuviu ir jam kažką pašnibždėjo. Šis netrukus parnešė vyno, kunigas suruošė šaunias vaišes. Užleido savo lovą. Ryta, jis pasirūpino, kad nešeiciu alkanas, palinkėjo sėkmės ir išskyrėme. Tik atvirukai švenčių progomis daugelį metų priimdavo vienam kitą.

Kunigas K.Pukėnas tremtyje po lagerio nuoširdžiai ir artimai bendravo su buvusiais lagerių draugais, taip pat su lietuviais tremtiniais Taišeto apylinkėse. Daugelį jų sutuokė, daugeliui padėjo sunkią valandą. Tokių kunigų Lietuvoje turbūt daug nebuvo. Tai pavyzdys kitiems.

Kaunas

Kęstutis BALČIŪNAS

Horizontaliai: 1) 1251. 3) 1336. 4) 1341. 6) 1941. 8) 1923. 9) 1948. 10) 1861. 12) 1992.

Vertikaliai: 1) 1201. 2) 1236. 4) 1831. 5) 1323. 6) 1941. 7) 1918. 10) 1991. 11) 1972.

Pastaba: Iš skaičių 0, 1, 4, 9 galima sudėti kad ir šias svarbias datos: 1) 1009- pirmą kartą paminėtas lietuvių vardas; 2) 1410- įvyko Žalgirio mūšis, kuriam lietuviai nugalėjo kryžiuočius; 3) 1919- lietuviai savanoriai sumuša ir išveja iš savo krašto bolševikus; 4) 1990- atkuriama Lietuvos nepriklausomybė; 5) 1991- suvira SSSR ir Lietuvą pripažista daugelis pasaulio valstybių... (ir t.t.)

Sudarė A.SADAUSKAS

ATSIDIEPKITE!

Norėčiau sužinoti Povilo ŠVELNIKO adresą Ryojoje, taip pat Bronės MISIŪNAITĖS (iš "Ešelonų sesių").

S.Sudnikas "Tremtinio" Nr.7 rašo, kad Skuolių kaime buvo nužudyti trys broliai Skuoliai. Iš tikrujų- Vincas Skuolis ir du pusbroliai Varanauskai: Vladas ir Ignas. Jis teiraujasi ir kunigo POŽELOS adreso. Taigi atsakau: Šiaulių raj. Kužiai.

Bronius MORKŪNAS

Jadvyga PACEVIČIŪTĖ ieško grižusio iš Sibiro Guberto ČEPONIO, gyvenusio Ignalinos raj. Gaveikių k.

Rašykite "Tremtinio" redakcijai.

Kazimieras ir Aleksandras PLECHAVIČIAI, gyv. Žemaitijoje, 1940m. birželio mén. suimti. Kalėjo Raseiniuose, vėliau buvo žinių, kad išvežti į Rusijos lagerius.

Juos pažinojusius ir galinčius susteiki daugiau žinių atsiliepti prašo sesuo Elena LEGECKIENĖ. Rašykite adresu: Ryšių 19-5, Kaunas; tel.224950.

Laimėjome- o kas toliau?

Tauragės savivaldybės deputatų rinkimai praėjo be didesnių nuotykių. 2 apyl. apskrumą parodė remiantieji LDDP- mėginta balsuoti po du kartus. Bet tai nenulémė daugumos tauragiškių apsisprendimo. Jie pasakė, kad nori sažiningos valdžios ir balsavo už dešiniųjų kandidatus. LPKTS gavo 2, konseratoriai- 12, krikščionys demokratai-4, LDDP-5 vietas.

Už mus daugiau balsavo ne tremtiniai. Privalome į tai atkreipti dėmesį ir neapvilti savo rinkėjų. Rajone suniki ekonominė padėtis, daug socialiai remtinų žmonių. Deputatams reikės didelio pasiryžimo ir sumanumo išgujant prokomunistinę mafiją. Deputatu išrinktas ir buvęs TSKP LKP rajono II sekretorius S.Bociuška. LDDP iš jo kažko nepaprasto tikisi, kad iškélé į kandidatus. Į Tauragės saugumą taip pat LDDP rado savo žmogų Mejerį (Seimo nario B.Jagmino padėjėja). Taigi- teks susidurti su problemomis. Mums, dešiniesiems, reikia būti labai vieningiems. Rinkėjai jau laukia gerovių. Privalome pasuktį rajono gyvenimą šviesesne kryptimi, o mūsų priešai- labai stiprūs. Tad išeitis viena- pasitelkti rajono visuomenę išnaudoti aktyvesnių žmonių profesinę patirtį, skatinti jų norą išbūsti iš tos ekonominės duobės, kurioje viisi pavargome. Darbo daug. Jau darbar pravartu galvoti apie būsimuosius Seimo ir prezidento rinkimus.

Gediminas KATINAS

Tauragė

ILSEKITĖS RAMYBEJE

Pranciška
Stakienė

1927-1995

Po sunkios ligos mirė buvusi Karagandos lagerių politinė kalinė Pranciška Znaidauskaitė-Stakienė.

Velionė gimė ir augo Žiežmarių valsč. Juknonių k. 1947m. už rezistencinę veiklą čekistai ją suėmė. Nuteisė 10 metų kalėti ir išvežė į Karagandos lagerius. Po Stalino mirties Pranciška išvažiavo pas motiną į Krasnojarsko kr. 1956m. ištakėjo. 1957m. grįžo į Lietuvą ir apsigyveno Baisogaloje.

Nuoširdžiai už jaučiame jos šeimą ir artimuosius. Tebūnie lengva jai Lietuvos žemelė.

Baisogalo politinių kalinių ir tremtiniių vardu
Stasys Gentvilas

Stanislava Marozaitė
1914-1995

Kovo 11d. nustojo plakusi Stanislavos Marozaitės širdis.

S.Marozaitė gimė 1914m. neturtingoje šeimoje. Buvo uoli pavasariniinkė ir šaulė. 1946m. ją suėmė ir išvežė į Izvestkovos lagerį.

Velionė palaidota Panevėžyje, greta motinos ir sesers.

Ilsėkis Lietuvos žemėje,

Grupė draugių iš Izvestkovos lagerių

Konstancija
Adomaitienė

1906 - 1995.

Kovo 21d. į amžinojo poilsio vietą palydėjome buvusią ilgametę mokytoją, tremtinę Konstancią Lukoševičiūtę-Adomaitienę.

Velionė gimė 1906m. Veiveriuose. Mokėsi Veiverių seminarijoje, įstojo į Kauko konservatoriją, baigė du kursus. Mokytojavo Veisiejūose, Alvitė, Kybartuose. Ištakėjo už mokytojo Juozo Adomaičio.

1941m birželio 14-ają su šeima ištremta į Altajaus kraštą Istoksko raj. 1945m. Konske mirė vyras. Sibire išbuvo 16 metų. 1957m. grįžo į Tévynę. Mokytojavo Joniškio raj. Kirnaičiuose, Medvilionyse. Dvi-dešimt metų velionė Konstancija gyveno giuntuose Veiveriuose pas dukrą Mildą, dalyvavo saviveikloje. LPKTS Prienų skyriaus taryba, Veiverių apylinkės tremtiniai liūdi netekę šviesios asmenybės mokytojos Konstancijos ir nuoširdžiai už jaučia dukras.

Tegu tylią jaunystės dainą Tau ošia téviškės liepos ir ramybė saugo šventų kapų tyla.

D.RASLA VIČIENĖ

Ko dūsauja tauta

"Kauno dienoje"(04.21) A. Sadauskas parašė, kad ilgai laukusi tauta atsiduso. Keista - vienas žmogus, bet kalba visos tautos vardu. Ko gi taip dūsauja tauta? Ogi todėl, kad A.Brazauskas į Maskvą nevažiuos. O aš manau priešingai - pageidaučiau, kad jis važiuotų. Daugelis tokiai kaip aš, nuskurdusių Lietuvos piliečių, maldautų A.Brazauską, kad jis, pasitaręs su buvusiais komunistais, politbiuro nariais, bendraminčiais stabilizatoriais, "liaudies gynėjais" ir visu aktyvu, nepaliekančiu Burokevičiaus, Jermalavičiaus, žinoma, ir Ivanovo, nepamirštant ir partinių bilietų, kuo skubiausiai išvažiuotų švēsti bolševikų triumfo dienos. Maskvoje jų laukia daug draugų.

Jeigu tie "trumpojo kurso" studentai grižtų kaip svečiai po keteto metų tik aplankytų Lietuvos, Lietuva tikrai su palengvėjimu atsidustų. Gyvendama be komunistų valdžios, sėkmingai iškoptų iš to liūno, į kurį įmurkdė "neklystančioji".

Viktoras FLÉDERIS

TREMINTINYS

Vyr. redaktorė Vanda Poderytė

1995m. balandžio 28d. Nr. 16(157).

Mūsų adresas: Laisvės al. 39,
3000 Kaunas, tel. 209530

Maketavo Kazimieras Žemaitis. Spausdino valst. "Aušros" spaustuvė, Vytauto pr.25, Kaunas. Oficinė spauda, 2 sp. lankai. Tiražas 5000. Užs. Nr. 4263

*Tremtinio laikraštyje dažniausiai spausdinamos archyvinės nuotraukos, todėl spaustuvei dėl jų kokybės pretenzijų neturime

SL289. koresp.: Edmundas Simanaitis
lit. red.: Danutė Bartulienė, Faustė Pilipaitienė
korekt.: Audronė Kaminskienė
tech. red.: Vesta Milerienė

Kaina 70ct